

UZASADNIENIE

Decyzją nr (...) z dnia 1 sierpnia 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że:

1. M. S. podlega zaopatrzeniu emerytalnemu twórców w okresie

od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r.,

od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i

od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r.,

2. Należności z tytułu nieopłaconych składek na zaopatrzenie emerytalne twórców za okres od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. w kwocie 11.324,89 zł uległy przedawnieniu.

W uzasadnieniu organ rentowy stwierdził, że M. S. nie opłacił należnych składek na zaopatrzenie emerytalne twórców za okres wykonywania działalności twórczej od 25 czerwca 1974 r. do dnia wydania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 39.482/15/16 z dnia 16 maja 2016 r., które to składki winny być opłacone do dnia 10 lipca 2016 r. Organ rentowy wskazał, że w przypadku, gdy twórca lub artysta nie opłaci w ww. terminie, to po jego upływie może regulować tylko te należności, które nie uległy przedawnieniu. Składki na zaopatrzenie emerytalne twórców z tytułu działalności twórczej M. S., prowadzonej w okresie od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r., uległy przedawnieniu, a zatem brak jest podstaw do ich opłacenia.

(decyzja k. 34 – 36 akt ZUS)

Od powyższej decyzji odwołanie wniósł M. S. wskazując, że zaskarża ją w zakresie punktu 2. w całości. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez uchylenie punktu 2., ewentualnie ustalenie, że może opłacić składki na zaopatrzenie emerytalne twórców za lata objęte decyzją. W uzasadnieniu odwołania skarżący wskazał, że nie opłacał składek na zaopatrzenie emerytalne twórców w okresie od 25 czerwca 1974 r. do 31 grudnia 1998 r. ponieważ nie wiedział, że ma taki obowiązek, a po otrzymaniu decyzji ZUS nie był w stanie z dnia na dzień zdobyć wymaganej kwoty.

(odwołanie k.2 – 4)

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 20 września 2016 roku organ rentowy wniósł o jego oddalenie wywodząc, jak w uzasadnieniu decyzji.

(odpowiedź na odwołanie k. 6 – 6 odwrót)

Na rozprawie w dniu 16 lutego 2017 r., bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku, profesjonalny pełnomocnik wnioskodawcy będący adwokatem, poparł odwołanie oraz wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie, że należności z tytułu składek na zaopatrzenie emerytalne twórców za okres objęty decyzją nie uległy przedawnieniu, ewentualnie o uchylenie punktu decyzji. Podniósł, że wnioskodawca nie został poinformowany o skutkach nieopłacenia składek w terminie miesiąca od doręczenia mu decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie odwołania wskazując, że ZUS stoi na stanowisku, iż gdyby wnioskodawca opłacił składki do 10 lipca 2016 r., to wówczas objęte zaskarżoną decyzją okresy wykonywania działalności twórczej można byłoby wnioskodawcy zaliczyć.

(stanowisko stron: e-protokół z dnia 16.02.2017 roku, czas nagrania: 00:00:56 – 00:15:59, płyta CD – k. 19)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. S., urodzony w dniu (...), legitymuje się wyższym wykształceniem plastycznym.

(okoliczność bezsporna)

Od dnia 25 czerwca 1974 r. M. S. rozpoczął działalność twórczą jako plastyk.

(decyzja nr (...).482/15/16 z dnia 16 maja 2016 r. Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego – k. 2 – 2 odwrót akt ZUS)

Do 31 grudnia 1998 r. wnioskodawca nie zgłosił do ZUS faktu prowadzenia działalności twórczej, nie przesyłał do ZUS deklaracji rozliczeniowych i imiennych raportów miesięcznych, ani też nie opłacał składek za okresy wykonywania działalności twórczej od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r.

(okoliczność bezsporna)

Łączna kwota nieopłaconych przez wnioskodawcę należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okresy wykonywania działalności twórczej od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. wynosi 11.324,89 zł.

(okoliczność bezsporna, a nadto wyliczenie ZUS – K. 31 odwrót – 32 akt ZUS)

W dniu 21 marca 2016 r. M. S. wystąpił do Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego o ustalenie daty rozpoczęcia działalności twórczej.

(decyzja nr (...).482/15/16 z dnia 16 maja 2016 r. Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego – k. 2 – 2 odwrót akt ZUS)

Decyzja Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 39.482/15/16 z dnia 16 maja 2016 r. o ustaleniu daty rozpoczęcia działalności twórczej została doręczona wnioskodawcy w czerwcu 2016 r.

(okoliczność bezsporna, a nadto koperta z potwierdzeniem nadania – k 1 akt ZUS)

Pismem z dnia 6 czerwca 2016 r. (doręczonym w dniu 8 czerwca 2016 r.) ZUS poinformował wnioskodawcę o obowiązku dokonania zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych - w terminie 7 dni od daty doręczenia decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 39.482/15/16 z dnia 16 maja 2016 r. o ustaleniu daty rozpoczęcia działalności twórczej oraz o obowiązku opłacenia składki na zaopatrzenie emerytalne twórców za okres od 25 czerwca 1974 r. - w terminie opłacania składek za miesiąc, w którym wnioskodawca otrzymał decyzję Komisji, tj. do 10-go dnia następnego miesiąca.

(pismo ZUS z 06.06.2016 r. – k. 5 akt ZUS)

W dniu 6 czerwca 2016 r. wnioskodawca wystąpił do ZUS o objęcie go ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia działalności twórczej.

(pismo wnioskodawcy z 06.06.2016 r. – k. 6 akt ZUS)

Wnioskodawca, ani w do dnia 10 lipca 2016 r., ani później, nie uiścił kwoty 11.324,89 zł z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okresy wykonywania twórczej lub artystycznej od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r.

Powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał na podstawie dowodów z dokumentów zawartych w aktach organu rentowego i załączonych do akt sprawy, a także w oparciu o niekwestionowane wyjaśnienia wnioskodawcy. Podkreślić należy, że ustalony stan faktyczny był pomiędzy stronami niesporny. Strony nie kwestionowały ustalonej przez Komisję do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego daty rozpoczęcia działalności twórczej wnioskodawcy, zaś on sam w trakcie procesu nie negował istnienia, ani prawidłowości wyliczeń, ani też okresów prowadzenia działalności twórczej, do których odnosi się zadłużenie ustalone zaskarżoną decyzją. Stanowisko procesowe wnioskodawcy opierało się wyłącznie na kwestionowaniu przedawnienia zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okresy wykonywania działalności twórczej, a to z uwagi na brak świadomości wnioskodawcy co do istnienia obowiązku opłacenia tych stawek oraz brak pouczenia go przez organ rentowy o skutkach prawnych bezskutecznego upływu terminu do ich opłacenia. Z uwagi na niesporność stanu faktycznego sprawy Sąd uznał ww. materiał dowodowy za wystarczający do rozstrzygnięcia.

Z tego też powodu Sąd Okręgowy oddalił, jako zbędny (o czym mowa będzie w dalszej części uzasadnienia) dla rozstrzygnięcia sprawy i powodujący jedynie przedłużenie postępowania, wniosek profesjonalnego pełnomocnika wnioskodawcy złożony w piśmie procesowym z dnia 18 listopada 2016 r. (data wpływu) o dopuszczenie dowodu z zeznań trzech świadków na okoliczność licznych wizyt wnioskodawcy w ZUS w celu wyjaśnienia spornej kwestii i braku uzyskania informacji. Fakty, których wykazaniu służyć miały wnioskowane dowody nie mają bowiem wpływu na treść rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie, jako niezasadne, podlegało oddaleniu.

Na wstępie wskazać należy, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych toczy się w trybie odwoławczym od decyzji. Sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących m.in. ubezpieczeń społecznych, a więc sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, są sprawami cywilnymi (w znaczeniu formalnym) i dlatego podlegają rozpoznaniu w postępowaniu cywilnym na zasadach przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 04.04.2012 r., I UK 421/11, Legalis nr 526652). Sprawy te, zgodnie z art. 459 k.p.c., podlegają rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym unormowanym w art. 459-477^{14a} k.p.c. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot i zakres orzeczenia sądu (kognicja sądu ubezpieczeń społecznych) wyznaczany jest przez treść decyzji organu rentowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 17.09.2015 r., sygn. akt III AUa 56/15, Legalis nr 1359925) a także przez zakres odwołania od tejże decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z 01.09.2010 r., III UK 15/10, Legalis nr 315939, wyrok SN z 11.06.2013 r., II UK 74/13, Legalis nr 768557).

W przedmiotowej sprawie zaskarżona decyzja odnosi się do okresu prowadzenia przez wnioskodawcę działalności twórczej (z przerwami) od 25 czerwca 1974 r. do 31 grudnia 1998 r. Wnioskodawca kwestionował zaskarżoną decyzję tylko i wyłącznie w zakresie stwierdzenia przez organ rentowy przedawnienia ustalonego zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za ww. okresy wykonywania działalności twórczej (nie podważając prawidłowości wyliczenia jego wysokości) oraz skutków prawnych tego przedawnienia w postaci niemożności opłacenia przedawnionych należności i tylko w tym zakresie Sąd może dokonać kontroli prawidłowości zaskarżonej decyzji.

Przystępując do merytorycznych rozważań Sąd Okręgowy wskazuje, że zasady podlegania zaopatrzeniu emerytalnemu twórców i artystów w latach 1974-1998, tj. do chwili wejścia w życie ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, regulowała ustawa z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (t.j. Dz.U. z 1983 r. Nr 31, poz. 145). Zgodnie z art. 9 ust. 1 tej ustawy (w brzmieniu pierwotnym - Dz.U. Nr 38, poz. 225) za okresy działalności twórczej uprawniające do świadczeń na podstawie ustawy uważano okresy tej działalności, za które zostały opłacone składki oraz okresy, w których twórca został zwolniony od ich opłacania.

Stosownie do treści art. 9 ust. 2 cyt. ustawy, do okresów działalności twórczej zaliczono: okresy tej działalności przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, uznane przez Komisję do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, o której mowa w art. 15, pod warunkiem, że twórca opłacał składki za cały okres działalności twórczej po wejściu w życie niniejszej ustawy (pkt 1), okresy zatrudnienia poprzedzające okresy działalności twórczej, jeżeli twórca wykonywał działalność twórczą uprawniającą go do świadczeń na podstawie ustawy przez okres co najmniej 15 lat (pkt 2). Do twórcy objętego przepisami o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub innymi przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym można było - na jego wniosek - zastosować przepisy ustawy, pod warunkiem opłacania składek, o których mowa w art. 8.

Stosownie do art. 8 ust. 1 ww. ustawy, na pokrycie kosztów świadczeń zaopatrzenia emerytalnego twórcy opłacają składki w wysokości 3% od zadeklarowanego przychodu z działalności twórczej. Stosownie zaś do art. 8 ust. 2 Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia dolną i górną granicę przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek, szczegółowe zasady i tryb opłacania składek, a także okresy, w których twórca zostaje zwolniony od opłacania składek.

Zasady, tryb i terminy zapłaty składek regulowały odpowiednie przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 29 grudnia 1973 r. w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. z 1974 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.), wydanego na podstawie art. 8 ust. 2 ww. ustawy - w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 1983 r., znowelizowane na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1984 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. Nr 9, poz. 35). Zgodnie z § 2 wydanego na podstawie wskazanej delegacji ustawowej, Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 1973 r. w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz.U. z 1974 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.) organami ustalającymi obowiązek opłacania składek, przyjmującymi deklaracje o przychodach oraz wymierzającymi i pobierającymi składki, a także ustalającymi prawo do świadczeń pieniężnych i świadczeń w naturze z tytułu zaopatrzenia emerytalnego twórców i ich rodzin, są właściwe ze względu na miejsce zamieszkania twórców oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ust. 1). Ustalenie obowiązku opłacania składek następuje po przedstawieniu decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, uznającej działalność za twórczą lub artystyczną (ust. 2).

Zgodnie z § 5 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z 29.12.1973 dla twórcy, który rozpoczął wykonywanie działalności twórczej po wejściu w życie ustawy, obowiązek opłacania składki powstaje z pierwszym dniem miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu w którym twórca rozpoczął wykonywanie tej działalności.

Zgodnie z § 8 ust. 1 powołanego rozporządzenia roczną składkę ustaloną przez oddział Zakładu twórca opłaca jednorazowo za cały rok kalendarzowy, bądź w dowolnych ratach, najpóźniej jednak do końca roku kalendarzowego, którego składka dotyczy.

W myśl § 3 ust. 1 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki w sprawie uznania działalności za twórczą oraz działania Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców z 29 grudnia 1973 r. (Dz.U. z 1974 r. Nr 1, poz. 7 ze zm.) termin rozpoczęcia działalności twórczej ustala Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców.

Z kolei zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi.

W myśl art. 8 ust. 6 pkt 2 za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się twórcę i artystę. Za twórcę, o którym mowa w ust. 6 pkt 2, uważa się osobę, która tworzy dzieła w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu, urbanistyki, literatury pięknej, sztuk plastycznych, muzyki, fotografii, twórczości audiowizualnej, choreografii i lutnictwa artystycznego oraz sztuki ludowej, będące przedmiotem prawa autorskiego (art. 8 ust. 7).

Zgodnie z art. 8 ust. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, uznanie działalności za twórczą lub artystyczną i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury.

Zgodnie z art. 13 pkt 4 ustawy systemowej obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności.

Z kolei przepis art. 36 ust. 1 ustawy systemowej stanowi, że każda osoba objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi podlega zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych. Obowiązek zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych osób, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 i 10, z zastrzeżeniem ust. 2, należy do tych osób (art. 36 ust. 3).

Art. 36 ust. 4a ustawy systemowej stanowi, że twórcy i artyści zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych dokonują w ciągu 7 dni od dnia otrzymania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, ustalającej datę rozpoczęcia wykonywania działalności twórczej lub artystycznej.

Art. 47 ust. 1 pkt 1 stanowi, że płatnik składek przesyła w tym samym terminie deklarację rozliczeniową, imienne raporty miesięczne oraz opłaca składki za dany miesiąc, z zastrzeżeniem ust. 1a, 2a i 2b, nie później niż do 10 dnia następnego miesiąca - dla osób fizycznych opłacających składkę wyłącznie za siebie. W myśl ust. 2 płatnik składek, który opłaca składki wyłącznie za siebie, przysyła jedynie deklarację rozliczeniową

Z kolei w myśl art. 47 ust. 1a ustawy systemowej, twórcy i artyści przesyłają deklaracje rozliczeniowe i imienne raporty miesięczne oraz opłacają składki za okres wykonywania działalności twórczej lub artystycznej przed dniem wydania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców w terminie opłacania składek za miesiąc, w którym otrzymali decyzję.

Zdaniem Sądu Okręgowego ocena sytuacji prawnej wnioskodawcy w przedmiotowej sprawie powinna być dokonana na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów ustawy z 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin, a to z tego względu, że obowiązek opłacania składek z tytułu działalności twórczej rozpoczętej w 1974 r. – w myśl § 5 ust. 2 powołanego wyżej Rozporządzenia Rady Ministrów z 29 grudnia 1973 r. – powstał z mocy samego prawa w dniu 1 lipca 1974 r. Zgodnie zaś z treścią art. 109 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych składki na ubezpieczenie społeczne i zasiłki oraz zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne należne za okres do dnia 31 grudnia 1998 r. płatnicy składek są zobowiązani rozliczać i opłacać na podstawie przepisów dotychczasowych.

Bez wpływu na powyższe stanowisko pozostaje okoliczność, że decyzja Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego ustalająca datę rozpoczęcia przez wnioskodawcę działalności twórczej została wydana dopiero w dniu 16 maja 2016 r. Decyzji tej nie można bowiem przypisywać charakteru konstytucyjnego – kreującego prawną podstawę obowiązku składkowego po stronie wnioskodawcy. Jak wynika wprost z brzmienia art. 8 ustawy z 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin oraz § 5 ust. 2 powołanego wyżej Rozporządzenia Rady Ministrów z 29 grudnia 1973 r., ww. obowiązek ma charakter ustawowy - wynika wprost z treści ww. przepisów prawa. Obowiązek składkowy wnioskodawcy powstał z pierwszym dniem miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu rozpoczęcia działalności twórczej, tj. od 1 lipca 1974 r. Decyzja Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców ma natomiast jedynie charakter deklaratoryjny - nie prawotwórczy i służy do uruchomienia procedury administracyjnej zmierzającej do objęcia twórcy zaopatrzeniem emerytalnym na podstawie ustawy. Orzeczenie Komisji było wiążące dla organu rentowego, było przekazywane do wiadomości i stosowania organowi rentowemu (art. 15 ust. 2 ustawy z 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin). Bez tego orzeczenia organ rentowy nie miał możliwości pozyskania wiedzy, że ubezpieczony prowadził (i od kiedy) działalność twórczą, a tym samym uruchomienia procedury egzekucji nie uiszczonych należności składkowych.

W ocenie Sądu Okręgowego z powyższego w sposób oczywisty wynika, że w założeniach ustawodawcy, okres pomiędzy faktyczną datą rozpoczęcia prowadzenia działalności twórczej lub artystycznej, a datą wystąpienia przez twórcę lub artystę z wnioskiem do Komisji o ustalenie daty rozpoczęcia tej działalności (choć nie został on nigdzie sprecyzowany) nie powinien być zbyt odległy. R. legis ustawy z 27 września 1973 r. było bowiem zapewnienie zaopatrzenia emerytalnego twórcom i ich rodzinom z tytułu prowadzenia działalności twórczej lub artystycznej, a orzeczenie Komisji (od samego początku wydawane na wniosek zainteresowanego) stanowiło element konieczny do objęcia adresatów ustawy zaopatrzeniem emerytalnym. To rzeczą ubezpieczonego było zadbanie o uzyskanie takiego orzeczenia jak najszybciej po rozpoczęciu działalności twórczej lub artystycznej, a także o terminowe opłacenie składek na ubezpieczenie społeczne. W sytuacji, jaka wystąpiła w przedmiotowym stanie faktycznym, orzeczenie Komisji potwierdzające datę rozpoczęcia działalności, wydane po ponad 40 latach od daty rozpoczęcia działalności twórczej wnioskodawcy, w istocie ma jedynie walor zaświadczenia potwierdzającego staż tej działalności twórczej, a nie orzeczenia wydanego na potrzeby objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym w rozumieniu § 5 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z 29 grudnia 1973 r. Orzeczenie Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców wydane zostało w aktualnym stanie prawnym, który nie stanowi podstawy prawnej dla obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne należne za lata 1974 -1998.

Dokonane przez wnioskodawcę zgłoszenie (na podstawie art. 36 ust. 4a w zw. z art. 47 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) mogłoby podlegać prawnej ocenie, co do jego prawnej skuteczności, jedynie aktualnym stanie prawnym, co w przedmiotowym stanie faktycznym nie znajduje uzasadnienia. Zaskarżona decyzja odnosi się bowiem do okresu sprzed dnia 1 stycznia 1999 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego błędne jest stanowisko pełnomocnika organu rentowego, w myśl którego gdyby wnioskodawca opłacił zaległe składki za lata 1974 – 1998 do dnia 10 lipca 2016 r., to wówczas objęte zaskarżoną decyzją okresy wykonywania działalności twórczej można byłoby wnioskodawcy zaliczyć do ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Przyjmując założenie, że każdy dorosły człowiek powinien dbać o własne sprawy z zachowaniem podstawowej staranności (której miarę oceniać należy w szczególności przez pryzmat posiadanego wykształcenia) stwierdzić należy, że w przedmiotowym stanie faktycznym skarżący nie może skutecznie tłumaczyć i uzasadniać swojej ponad 40-letniej beczynności i zaniechań niewiedzą, odrealnieniem wynikającym z faktu bycia twórcą plastykiem i poświęceniem całego życia sztuce.

Przedstawiona wyżej wykładnia regulacji prawnej dotyczącej ubezpieczenia społecznego twórców zawartej zarówno w ustawie z 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin, jak i w ustawie z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w pełni uzasadnia stwierdzenie, że obowiązujący aktualnie przepis art. 47 ust. 1 i 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie stanowi dla twórców podstawy prawnej do jednorazowego zapłacenia składek na zaopatrzenie społeczne za okresy sprzed 1 stycznia 1999 r., a tylko tego okresu dotyczy sporna decyzja. Twórca, jak każdy płatnik składek na ubezpieczenia własne, winien zgłosić się do ubezpieczeń w czasie prowadzenia działalności oraz opłacać należne składki i jest to reguła obowiązująca również w poprzednim stanie prawnym. Jeśli zaniecha tego zgłoszenia, wskutek zaniedbania wystąpienia w odpowiednim czasie do Komisji, to musi się liczyć z wpływem terminów przedawnienia i brakiem możliwości opłacenia składek za okresy przedawnione.

Akceptacja przeciwnego stanowiska (prezentowanego przez pełnomocnika organu rentowego) godziłoby w zasadę równego traktowania ubezpieczonych w zakresie obowiązku opłacania i obliczania składek na ubezpieczenia społeczne, wyrażoną w art. 2a ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, i oznaczało nieusprawiedliwione uprzywilejowanie osób, które przez kilkadziesiąt lat ignorowały obowiązki ustawowe w stosunku do osób, które z ww. obowiązków wywiązywały się w znakomitej większości terminowo. Nie trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację twórcy, który dokonał stosownego zgłoszenia w latach 70-tych oraz złożył zaświadczenie Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, a następnie zapomniał opłacić składek za jeden rok. W takim stanie faktycznym nie byłoby wątpliwości, że składki za ten rok uległyby przedawnieniu najpóźniej po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. A zatem taki ubezpieczony nie mógłby w 2016 roku wnosić o uznanie, że jego składki nie uległy przedawnieniu. Brak jest jakichkolwiek podstaw do innego traktowania twórcy, który pomimo

takiego obowiązku nie zgłosił w prawidłowy sposób swojej działalności twórczej do ZUS i nie opłacał składek przez kilkadziesiąt lat. Byłoby to nieuzasadnionym nagradzaniem bezczynności osoby zobowiązanej do opłacania składek z tytułu swojej działalności. Fakt, iż w sprawie niniejszej organ rentowy dał na piśmie wyraz możliwości przyjęcia przedawnionych składek, stanowi w ocenie Sądu Okręgowego, przejaw nieprawidłowej praktyki.

Powyższa konstatacja otwiera drogę do rozpatrzenia istoty sporu w niniejszej sprawie, którą stanowi zagadnienie, czy należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu wykonywania przez M. S. działalności twórczej w okresie od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. uległy przedawnieniu, gdyż w tej części decyzja ZUS z dnia 1 sierpnia 2016 r. została zaskarżona odwołaniem.

W przedmiotowym stanie faktycznym skoro wnioskodawca podjął działalność twórczą od 25 czerwca 1974 r. (a więc już w okresie obowiązywania ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin), to zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 29 grudnia 1973 r., w jego przypadku obowiązek opłacania składki powstał z pierwszym dniem miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym twórca rozpoczął wykonywanie tej działalności, tj. od 1 lipca 1974 r. Zgodnie zaś z § 8 ust. 1 powołanego rozporządzenia termin zapłaty rocznej składki za dany rok upływał natomiast najpóźniej z końcem roku kalendarzowego, którego składka dotyczy. Oznacza to, że na gruncie przepisów ww. rozporządzenia wymagalność chronologicznie najstarszych składek ubezpieczeniowych wnioskodawcy za rok 1974 przypadła na dzień 1 stycznia 1975r.

Rozporządzenie to zastąpione zostało kolejno rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 1987 roku (Dz.U. Nr 26, poz. 145) oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 roku w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz.U. Nr 7, poz. 41 ze zm.). Począwszy od 1 stycznia 1990 roku szczegółowe zasady zgłaszania do ubezpieczeń społecznych twórców i opłacania składek regulowały przepisy § 44-50 tego ostatniego rozporządzenia. Z mocy § 48 pkt 1 - obowiązek opłacania składek powstawał od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym twórca rozpoczął wykonywanie działalności twórczej. Natomiast obowiązujący od 1 kwietnia 1991 roku przepis § 48ª stanowił, że ustanie obowiązku opłacania składek następowało z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym:

- twórca zaprzestał wykonywania działalności twórczej,
- ustalono prawo twórcy do emerytury lub renty, chyba że zgłosił on wniosek deklarujący dalsze opłacanie składek,
- twórca podjął pracę, z tytułu której został objęty przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub innymi przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym, chyba że zgłosił wniosek deklarujący dalsze opłacanie składek.

Twórca, stosownie do § 46 cytowanego rozporządzenia, zobowiązany był dokonać w oddziale ZUS zgłoszenia do zaopatrzenia emerytalnego w ciągu 10 dni od otrzymania decyzji Komisji, uznającej działalność za twórczą i ustalającej datę rozpoczęcia działalności, a ZUS zawiadamiał twórcę o objęciu zaopatrzeniem emerytalnym oraz o trybie i zasadach opłacania składek, a także wydawał legitymację ubezpieczeniową.

Z powołanych wyżej przepisów ustawy z dnia 27 września 1973 roku o zaopatrzeniu emerytalnym twórców oraz rozporządzeń wykonawczych wynika, że przed wejściem w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych twórcy także obowiązani byli do bieżącego opłacania składek na zaopatrzenie emerytalne, a stosowne decyzje Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców składać powinni w odpowiednich oddziałach ZUS w czasie prowadzenia działalności twórczej. Zasady zgłaszania do ubezpieczeń oraz opłacania składek nie odbiegły istotnie od obowiązujących aktualnie. Twórcy mieli obowiązek (podobnie jak obecnie) opłacania składek na zaopatrzenie emerytalne po przedstawieniu organowi rentowemu decyzji Komisji, powołanej na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy. Wcześniejsze przepisy także określały terminy, w których twórcy winni opłacać składki na ubezpieczenie. Zaniechanie tego obowiązku (także wskutek nieubiegania się o wydanie decyzji przez wymienioną Komisję, jak to miało miejsce w przedmiotowej sprawie) powodowało przedawnienie należności

składkowych, według art. 35 w zw. z art. 36 ustawy z dnia 25 listopada 1986 roku o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.).

Zgodnie bowiem z treścią art. 35 ust.3 i 4 ww. ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (obowiązującej w okresie powstania zaległości z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne) należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia w którym składka stała się wymagalna. Bieg przedawnienia przerywało odroczenie terminu płatności, rozłożenie spłaty należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik. Składek nie można jednak dochodzić, jeżeli od terminu ich płatności upłynęło 10 lat.

W dniu 24 listopada 1998 roku wszedł w życie przepis art. 24 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. 2015, poz.121). Stosownie do treści art. 24 ust.4 ww. ustawy w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 listopada 1999 roku należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Bieg przedawnienia przerywa odroczenie terminu opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik.

W przedmiotowej sprawie nie nastąpiło żadne zdarzenie skutkujące z mocy ustawy przerwaniem biegu terminu przedawnienia. W konsekwencji tego, uwzględniając, że data wymagalności najwcześniejszych chronologicznie składek za rok 1974 przypadała na dzień 1 stycznia 1975, a najpóźniejszych chronologicznie składek za rok 1998 r. na dzień 1 stycznia 1999 r., uzasadnione jest stwierdzenie, iż nieopłacone przez skarżącego składki na zaopatrzenie emerytalne za okres od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. uległy przedawnieniu. Od terminów ich wymagalności upłynął bowiem okres kilkunastu lat.

Prawnym skutkiem stwierdzonego przedawnienia jest natomiast wygaśnięcie obowiązku składkowego wnioskodawcy. Przedawnienie należności z tytułu składek ma bowiem w prawie ubezpieczeń społecznych odmienny charakter prawny, niż w prawie prywatnym, gdzie przedawnienie skutkuje przekształceniem zobowiązania w zobowiązanie naturalne (które istnieje nadal – nie wygasa, lecz nie jest możliwe jego dochodzenie od osoby zobowiązanej). Jest to bowiem przedawnienie o charakterze administracyjnym (vide wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2010 r., sygn. akt P 29/08, (...)/A (...)). Podobnie jak w innych dziedzinach prawa administracyjnego przedawnienie w ubezpieczeniach społecznych oznacza wygaśnięcie obowiązku składkowego, a nie jedynie wykluczenie możliwości przymusowego dochodzenia należności. Wynika to z art. 31 ustawy w powiązaniu z art. 59 § 1 pkt 9 i § 2 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.). Skoro więc przedawnienie składek nie powoduje przekształcenia zobowiązania w naturalne, lecz jego wygaśnięcie, to odpada podstawa świadczenia, a więc po stronie ZUS zachodzi brak tytułu prawnego do pobierania składek. Przedawnienie jest także cenurą czasową, poza którą niemożliwa staje się egzekucja zobowiązania, a dobrowolne uiszczenie zobowiązania skutkuje powstaniem nadpłaty (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 września 2012 r., III AUa 283/12, Legalis nr 731661).

Decyzja organu rentowego stwierdzająca przedawnienie należności z tytułu nieopłaconych przez M. S. składek na zaopatrzenie emerytalne twórców za okres od 25 czerwca 1974 r. do 3 listopada 1974 r., od 2 lutego 1975 r. do 31 października 1975 r. i od 1 października 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. w kwocie 11.324,89 zł jest zatem prawidłowa.

Jedynie na marginesie powyższych rozważań wskazać należy, że nawet gdyby hipotetycznie przyjąć interpretację o dopuszczalności jednorazowego opłacenia należności składkowych za okres sprzed ponad 40 lat, to i tak w przedmiotowym stanie faktycznym brak jest podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji organu rentowego. Skarżący w terminie opłacania składek za miesiąc, w którym otrzymał decyzję Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 39.482/15/16 z dnia 16 maja 2016 r., tj. do 10 lipca 2017

r., nie opłacił składki za objęty zaskarżoną decyzją okres wykonywania działalności twórczej przed dniem wydania decyzji Komisji.

Na powyższe stanowisko nie miały (i nie mogły mieć) wpływu podnoszone przez skarżącego zarzuty mające wskazywać, że winę za powyższy stan ponosi organ rentowy, którego pracownicy nie poinformowali wnioskodawcy o konieczności opłacenia zaległych składek, kiedy upływa termin do ich opłacenia oraz o tym jakie są skutki ich nieopłacenia. Wbrew twierdzeniom i oczekiwaniu skarżącego żaden przepis prawa nie nakłada na Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązku informowania ubezpieczonych o aktualnej treści powszechnie obowiązujących przepisów prawa oraz o ich potencjalnych skutkach dla sytuacji prawnej ubezpieczonego. Z całą stanowczością podkreślić należy, że to na wnioskodawcy, jako ubezpieczonym, a nadto profesjonalnym uczestniku obrotu, zrównanym przez ustawodawcę z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą (od którego wymagać należy co najmniej przeciętnej staranności i dbałości o własne sprawy), ciąży obowiązek znajomości powszechnie obowiązujących przepisów prawa, a jeśli ma w tym zakresie jakieś wątpliwości, zasięgnięcia pomocy prawnej podmiotów profesjonalnych w tym zakresie.

Nadto organ rentowy pismem z dnia 6 czerwca 2016 roku poinformował wnioskodawcę zarówno o obowiązku dokonania zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych - w terminie 7 dni od daty doręczenia decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jak i o obowiązku opłacenia składki na zaopatrzenie emerytalne twórców za okres od 25 czerwca 1974 r. - w terminie opłacania składek za miesiąc, w którym wnioskodawca otrzymał decyzję Komisji, tj. do 10-go dnia następnego miesiąca. Skarżący pomimo niepoinformowania go przez ZUS o skutkach niedokonania zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, takiego zgłoszenia dokonał we właściwym terminie. Nie opłacił natomiast składek, które miał obowiązek opłacić w terminie wskazanym jasno przez ZUS w piśmie.

W tym stanie rzeczy Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi wnioskodawcy.

/RP/